

ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ ЯК ОСНОВНИЙ ПРОДУКТ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ

Семеног Андрій Юрійович

к.е.н., доц., доцент кафедри

фінансових технологій і підприємництва

Сумський державний університет, м. Суми

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна

a.semenog@biet.sumdu.edu.ua

ORCID 0000-0003-3222-9574

Незважаючи на широку вживаність категорії «цифрові фінансові послуги», а також очевидність їх значення у фінансових відносинах в умовах формування цифрової економіки, теоретична сутність цифрових фінансових послуг залишається недостатньо розкритою і доведеною. Окрім того, розуміння цифрових фінансових послуг є надто звуженим, зважаючи на зростаючий тренд їх використання у світі як основного продукту фінтех-компаній. Метою статті є аналіз і порівняння існуючих підходів до розуміння сутності цифрових фінансових послуг й обґрунтування власного підходу з урахуванням тенденцій, що спричинені діяльністю фінтех-компаній в умовах формування цифрової економіки. У цьому контексті в роботі визначено, що переважна більшість науковців та експертів розглядають цифрові фінансові послуги в контексті фінансової інклюзії та недорогого доступу до фінансових послуг у країнах, що розвиваються, ототожнюючи цю категорію з мобільними грошима чи мобільними фінансовими послугами як процес використання мобільного телефону для доступу до фінансових послуг і виконання базових фінансових операцій. Проведений бібліометричний аналіз наукових праць, що присвячені вивченню категорії «цифрові фінансові послуги», дозволив виділити чотири кластери концентрації наукових публікацій, що визначають ключові особливості цифрових фінансових послуг, характеризуючи їх як невід'ємний елемент цифрової економіки, що завдяки Інтернету функціонує та розвивається на перетині трьох груп складових: фінансів, цифрової економіки та потреб людей. Також, у роботі запропоновано авторське визначення та графічне обґрунтування сутності цифрових фінансових послуг. Представлено порівняльну характеристику традиційних та цифрових фінансових послуг. Наголошено на ряді переваг цифрових фінансових послуг для реалізації потреб споживачів. Визначено, що успішність цифрових фінансових послуг залежить від обраної фінтех-компанією комбінації цифрових технологій та бізнес-інновацій у межах конкретного фінтех-напрямку, що включає сфери платежів, цифрового банкінгу, кредитування, страхування та управління капіталом.

Ключові слова: *цифрові фінансові послуги, фінтех, цифрові технології, цифрова економіка, цифрові фінанси, мобільні фінансові послуги.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-17

ВСТУП

Ми живемо в епоху інновацій. Технології, які ще вчора вважалися фантастикою, сьогодні є частиною нашої реальності. Наче, нещодавно людство звикало до переваг розрахунків платіжними картками, а на сьогоднішній день – дев'ять із десяти транзакцій здійснюються безготівково. Дослідження засвідчують: майже половина українців готові відмовитися від готівки в найближчі п'ять років, з них 53% готові зробити це у найближчі два роки. Загальна кількість фінтех-компаній у світі вже перевищила 28 тис. одиниць. За останнє десятиріччя вони залучили понад 850 млрд. дол. США й отримали 143 млрд. дол. США доходу. Сто п'ятдесят сім фінтех-компаній увійшли до переліку компаній-єдинорогів з сумарною ринковою вартістю 1,8 трл. дол. США.

Успішність фінтех-компаній є наслідком зростання їх популярності серед споживачів фінансових послуг, які очікують від цифровізації – простоту, доступність та безпеку. На кінець 2019 року кожен четвертий споживач у світі користувався принаймні однією цифровою фінансовою послугою, а 96 % споживачів мали загальне уявлення про можливості фінтех-компаній. Майже чверть споживачів вже готові скористатися послугами голосового фінансового помічника, 16% споживачів хотіли б здійснювати платежі криптовалютою, 13% довірили б свої покупки розумній побутовій техніці. Утім, незважаючи на широку вживаність категорії «цифрові

фінансові послуги», а також очевидність їх значення у фінансових відносинах в умовах формування цифрової економіки, теоретична сутність цифрових фінансових послуг залишається недостатньо розкритою і доведеною. Окрім того, на нашу думку, розуміння цифрових фінансових послуг є надто звуженим та обмеженим, зважаючи на зростаючий тренд їх використання у світі як основного продукту фінтех-компаній.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання, сутності, функціонування, ролі, значення та розвитку цифрових фінансових послуг знайшли відображення у працях переважно закордонних науковців, серед них Л. Перлман (L. Perlman), Л. Меледі (L. Malady), Р. Баклі (R. Buckley), О. Девід-Вест (O. David-West), Н. Іхеанакор (N. Iheanachor), І. Келікуме (I. Kelikume), Н. Рана (Rana N.), С. Лутра (S. Luthra), Х. Рао (H. Rao), Х. Хайдер (H. Haider), І. Мбіті (I. Mbiti), Д. Вейл (D. Weil), К. Батіста (C. Batista), П. Віценте (P. Vicente), Дж. Вонг (J. Vong), Дж. Фанг (J. Fang), С. Інсу (S. Insu) та ін. Також, активні дослідження ведуться колективами авторів, що представляють Міжнародний телекомунікаційний союз, Консультативну групу з надання допомоги бідним, Раду з фінансової стабільності, Світовий банк, компанії Accenture, KPMG, PwC та ін. Разом з тим, незважаючи на значну кількість напрацювань із визначеної тематики, подальшого дослідження потребують питання визначення сутності цифрових фінансових послуг в контексті їх ролі в діяльності фінтех-компаній сучасності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз і порівняння існуючих підходів до розуміння сутності цифрових фінансових послуг й обґрунтування власного підходу з урахуванням тенденцій, що спричинені діяльністю фінтех-компаній в умовах формування цифрової економіки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Так, переважна більшість науковців та експертів розглядають цифрові фінансові послуги виключно в контексті фінансової інклюдії та недорогого доступу до фінансових послуг у країнах, що розвиваються. Зокрема:

– Л. Перлман (L. Perlman) стверджує, що «цифрові фінансові послуги – це відносно новий, недорогий засіб цифрового доступу до транзакційних фінансових послуг, що є одним із основних рішень для стимулювання фінансової інклюдії та забезпечення вкрай необхідного недорогого доступу до фінансових послуг у країнах, що розвиваються» [1, с. 1];

– Л. Меледі (L. Malady) та Р. Баклі (R. Buckley) називають «цифрові фінансові послуги ключовими фінансовими рішеннями для покращення фінансової інклюдії в бідних країнах» [2, с. 2];

– наголошуючи на необхідності підтримки споживчого попиту на цифрові фінансові послуги, О. Девід-Вест (O. David-West), Н. Іхеанакор (N. Iheanachor) та І. Келікуме (I. Kelikume) стверджують, що «цифрові фінансові послуги надають послуги малозабезпеченим, використовуючи передові навички, цифрові платформи та моделі електронних грошей» [3, с. 513];

– на думку Н. Рана (Rana N.), С. Лутра (S. Luthra), Х. Рао (H. Rao), «цифрові фінансові послуги можуть запропонувати низку розумних та безпечних банківських послуг для незаможних людей у країнах, що розвиваються, з урахуванням інноваційних технологій, серед яких – фінансові послуги на основі мобільних телефонів, цифрових платформ та моделей електронних грошей» [4, с. 198];

– Х. Хайдер (H. Haider) зазначає, цифрові фінансові послуги є «більш зручними та доступними, ніж традиційні банківські послуги, що дає змогу людям з низьким рівнем доходів і бідним людям у країнах, що розвиваються, заощаджувати та брати

позики в межах офіційної фінансової системи, отримувати фінансову віддачу та покращувати своє споживання» [5, с. 2];

– дослідники Міжнародного телекомунікаційного союзу (International Telecommunication Union) визначають мету цифрових фінансових послуг як сприяння скороченню бідності та залучення бідних в офіційну економіку через стабільне надання доступних фінансових послуг [6, с. 1]. Аналогічно, експерти Консультативної групи з надання допомоги бідним (Consultative Group to Assist the Poor) визначають фінансову інклюзію як цифровий доступ до офіційних фінансових послуг для незабезпечених верств населення [7].

Акцентуючи увагу на ролі цифрових фінансових послуг як способу підвищення фінансової інклюзії, дослідники досить часто, особливо на ранніх етапах досліджень (2000-2015 рр.), ототожнювали цю категорію з мобільними грошима чи мобільними фінансовими послугами як процес використання мобільного телефону для доступу до фінансових послуг і виконання базових фінансових операцій [8]. Причиною ототожнення став успіх та еволюція сервісів з переказу грошей від мобільних операторів. Так, у країнах, що розвиваються, використання мобільних грошей дозволило зменшити витрати домогосподарств на здійснення грошових переказів й отримання соціальної допомоги [9, с. 2]. Аналіз ринку мобільних переказів Кенії показав, що впровадження M-PESA в Кенії призвело до значного зниження цін конкурентів на грошові перекази та збільшення їх загальної кількості, що, згодом посприяло фінансовій інклюзії в країні. К. Батіста (C. Batista) та П. Віценте (P. Vicente) [10] у Мозамбіку знайшли докази того, що гранична готовність переказувати гроші була збільшена доступністю мобільних грошей. Вони виявили, що мобільні гроші зменшують загальні транзакційні витрати людей, забезпечуючи при цьому збільшення їх свободи, гнучкості та конфіденційності. Дослідження, проведене Дж. Вонг (J. Vong) Дж. Фанг (J. Fang) та С. Інсу (S. Insu) в сільській місцевості Камбоджі [11, с. 177] виявило суттєві часові переваги мобільних переказів, їх безпеку та зручність для мікропідприємців із сільської місцевості. Таким чином, дослідниками було виявлено, що мобільні фінансові послуги у цілому сприяють підвищенню добробуту, «згладжуючи» моменти несподіваного падіння доходів [12], збільшують відчуття безпеки незахищених верств населення [13], покращують фінансову інтеграцію та економічні можливості жінок у країнах, що розвиваються [10], скорочують витрати на адміністрування заробітної плати, розширюють доступ до різних видів фінансування [14] та стимулюють зростання прибутків мікропідприємств [15].

З розширенням доступності та спектру цифрових технологій спостерігаємо поступовий перехід до категорії «цифрові фінансові послуги». Підтвердженням цього є дані Google Trends [16], які засвідчують чітку тенденцію до перевищення популярності запитів за темою «цифрові фінансові послуги» над «мобільними фінансовими послугами» з травня 2016 року (рис. 1).

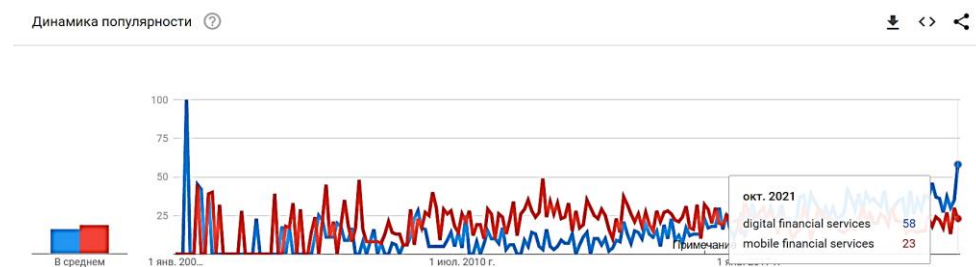

Рисунок 1 – Порівняння кількості пошукових запитів за темами «цифрові фінансові послуги» та «мобільні фінансові послуги» у 2004-2021 рр. Джерело: згенеровано автором за допомогою сервісу Google Trends

Станом на жовтень 2021 р. їх популярність була в 2,5 рази вищою. До Топ-10 країн за кількістю пошукових запитів стосовно цифрових фінансових послуг увійшли Замбія, Сінгапур, Австралія, Філіппіни, Індонезія, В'єтнам, Німеччина, Бразилія, Великобританія та Індія.

У 2016 р. Альянс сприяння фінансовій інклюзії запропонував глосарій термінів у сфері цифрових фінансових послуг. Цифрові фінансові послуги у глосарії охарактеризовано як широкий спектр фінансових послуг, доступ до яких здійснюється та надається через цифрові канали, включаючи платежі, кредити, заощадження, грошові перекази та страхування. До цифрових каналів автори глосарію віднесли Інтернет, мобільні телефони, смартфони, банкомати, POS-термінали, NFC-пристрої з підтримкою безконтактної оплати, мікросхеми, електронні картки, біометричні пристрої, планшети, фаблети та будь-які інші цифрові системи. Концептуально мобільні фінансові послуги визнавалися частиною цифрових фінансових послуг [17].

У глосарії термінів про сферу цифрових фінансових послуг, який представлено у 2018 р. Міжнародним телекомунікаційним союзом (International Telecommunication Union), цифрові фінансові послуги визначено як цифрові послуги, що «включають різні методи електронного зберігання та переказу коштів; дозволяють здійснювати та отримувати платежі; брати в борг, заощаджувати, страхувати та інвестувати; а також управляти особистими фінансами людей чи фінансами підприємств» [18, с. 4]. Необхідною складовою цифрових фінансових послуг визначено фінтех компанії, що «надають програмне забезпечення, послуги та продукти для їх реалізації, спираючись на інноваційні підходи та технології» [18, с. 1].

Аналогічно, зв'язок між фінтех-компаніями та цифровими фінансовими послугами прослідковуємо в офіційному звіті Світового банку [19], укладачі якого відносять до цифрових фінансових послуг будь-які «фінансові сервіси та послуги, що покладаються на цифрові технології для доставки та використання споживачами (веб-, мобільні, хмарні сервіси, машинне навчання, цифровий ідентифікатор та інтерфейси програмного забезпечення (API))». Цифрові фінансові послуги надають нові гравці фінансового сектору, серед яких: фінтех-фірми (цифрові банки, платформи P2P та онлайн кредитування, іншуртех компанії); великі технологічні компанії (оператори мобільних мереж, платформи електронної комерції, провайдери соціальних мереж, онлайн-пошукові системи); розвинені в цифровій сфері традиційні фінансові установи (банки, страховики та компанії з управління активами).

Таким чином, спостерігається поступова еволюція та розширення сутності цифрових фінансових послуг від найпростіших транзакційних операцій з переказу коштів за допомогою мобільного телефону до комплексного застосування цифрових технологій при наданні широкого спектру фінансових послуг. На відміну від близької за змістом категорії «фінтех», що з'явився і набув широкого вжитку передусім у розвинутих країнах світу, застосування категорії «цифрові фінансові послуги» розпочалося в країнах, що розвивалися та не мали розгалуженої мережі фінансових установ (переважно країни Африки, Південної Азії, Південної Америки). З розвитком спектру використовуваних цифрових технологій та появою різноманітних бізнес-моделей застосування фінансових технологій спостерігаємо прийняття сутності цифрових фінансових послуг як важливої складової діяльності фінтех-компаній як в країнах, що розвиваються, так і в розвинутих країнах світу.

Бібліометричний аналіз наукових праць у базі цитувань Scopus (станом на 08.11.2021 р. виявлено 102 публікації), що присвячені вивченню категорії «цифрові фінансові послуги» (проведений за допомогою VOSviewer v.1.6.15), засвідчив наявність декількох ключових напрямків дослідження цієї категорії (рис. 2). Як бачимо, цифрові фінансові послуги тісно пов'язані з категоріями фінанси, фінансові послуги, мобільні гроші, фінансова інклюзія, фінтех.

розвивається на перетині трьох груп складових: фінансів, цифрової економіки та потреб людей. Підтвердженням цього є бібліометричний аналіз 2890 праць у базі даних Scopus (станом на 09.11.2021 р.), що включав розширений пошук взаємозв'язків окремо за складовими цієї категорії: «digital AND financial AND services» (рис. 3).

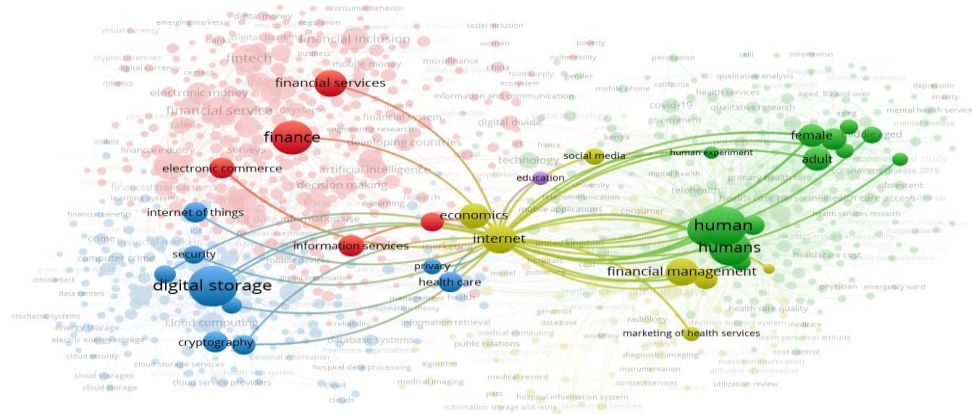

Рисунок 3 – Бібліометрична карта наукових публікацій за базою Scopus, що присвячені сутності складових категорії «цифрові фінансові послуги» («digital AND financial AND services»)

Джерело: складено автором за допомогою VOSviewer v.1.6.15

Аналіз доводить – цифрові фінансові послуги є частиною фінансів та продуктом фінтех складової фінансового сектора, що надаються в межах різних форм електронної комерції з використанням сучасних інформаційних та цифрових технологій з метою задоволення потреб та цінностей різних за гендерною складовою, фінансовим забезпеченням, місцем проживанням, соціальним статусом та видом зайнятості категорій людей.

Таким чином, спираючись на аналіз сутності цифрової економіки, цифрових технологій, характеристики послуг та сервісу, особливостей надання цифрових і фінансових послуг, тенденцій та нюансів розвитку фінтеху й цифрових фінансів цифрові фінансові послуги визначаємо як вид економічної діяльності в умовах цифрової економіки, що стосується купівлі-продажу фінансового продукту у формі цифрової транзакції, в основу якого покладено процес створення та розподілу цінності для споживача у матеріальній чи нематеріальній формі за допомогою цифрових технологій.

Обґрунтування сутності цифрових фінансових послуг представлено на рис. 4.

Таким чином, цифрові фінансові послуги уособлюють собою комбінацію ключових характеристик цифрових, фінансових та традиційних послуг, продуктів та сервісу, що надаються фінтех-компаніями як результат синергії бізнес-моделей цифрової економіки, мережових та інформаційно-комунікативних технологій й відповідного розвитку суспільно-економічних зв'язків в межах глобалізованого світу та процесів формування інформаційного суспільства.

Відмітимо, між цифровими та традиційними фінансовими послугами існує ряд суттєвих відмінностей, які охоплюють різні рівні взаємодії споживача і постачальника послуг, доступність послуг, методу, географії та середовища їх надання, можливість стандартизації, масштабування та автоматизації послуг, рівнів використання цифрових технологій, потенціалу до задоволення майбутнього попиту та формування спільноти, необхідності захисту прав інтелектуальної власності та протиправної діяльності третіх осіб, особливостей формування витрат.

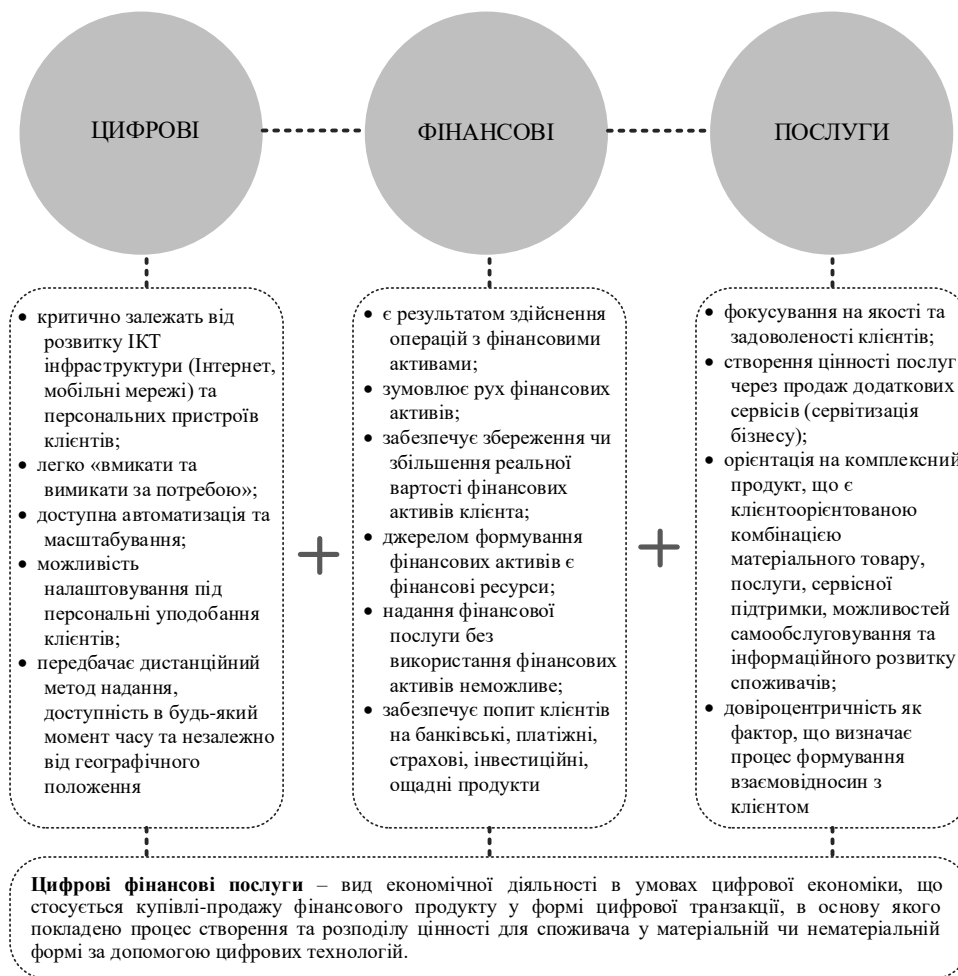

Рисунок 4 – Обґрунтування сутності «цифрових фінансових послуг»

Джерело: складено автором

Порівняльна характеристика цифрових і традиційних фінансових послуг представлена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика цифрових і традиційних фінансових послуг

Характерна особливість послуги	Традиційні фінансові послуги	Цифрові фінансові послуги
Спосіб надання фінансової послуги клієнтам	Фізичний контакт з надавачем послуги у відділенні фінансової установи	Цифрова взаємодія з провайдером послуги за допомогою мережевого з'єднання (сайт компанії, мобільний додаток, вбудоване фінансове рішення на сайті e-commerce компанії, через API)
Доступність фінансової послуги для клієнта	У години роботи фінансової установи	У будь-який момент часу (режим роботи 365/24/7)
Середовище надання послуги	Фізичний простір	Цифровий простір
Географія надання фінансової послуги	Обмежена локальним ринком	Необмежена, передбачає глобальний доступ, якщо це не заборонено нормами місцевого законодавства

Можливість отримання фінансової послуги для іноземних клієнтів	Якщо немає філій фінансової установи в країні клієнта, то можливість відсутня або вимагає його присутності в країні розміщення фінансової установи	Технологічна можливість існує, водночас, можливі обмеження з боку місцевих органів фінансового регулювання
Можливість стандартизації фінансової послуги	За змістом є можливість стандартизації, однак за якістю досить складно забезпечити через велику роль людського фактору при фізичному обслуговуванні клієнтів	Можуть бути легко стандартизовані як за якістю, так і за змістом
Можливість масштабування послуги	Існує, однак обмежена високими фінансовими витратами на розгортання мережі фізичних відділень; потребує велику кількість кваліфікованого персоналу	Існує, обмежена лише фізичними властивостями цифрової інфраструктури, правовими нормами та розвитком цифрової культури в країні; не потребує великої кількості персоналу
Необхідність попереднього навчання для отримання фінансової послуги	Низька, як правило, передбачає навчання надавачем послуги у відділенні фінансової установи	Передбачає попередній процес самонавчання та розвитку цифрових навичок у клієнтів
Необхідність додаткового використання власних пристроїв споживачів фінансових послуг	Низька, як правило не вимагається	Критична, отримання послуг є неможливим без використання клієнтом ПК, смартфонів, інших цифрових пристроїв
Можливість автоматизації надання фінансових послуг	Дуже низька, обмежується фізичною взаємодією персоналу відділення фінансової установи з клієнтом	Дуже висока, будь-яка цифрова фінансова послуга спрямована на усунення фізичного контакту з провайдером послуги
Можливість персоналізації фінансових послуг	Досить обмежена, як правило, існує у межах програм VIP-обслуговування	Широко застосовується для пропозиції кастомізованих фінансових послуг з урахуванням аналізу Великих даних та Штучного інтелекту
Рівень використання цифрових технологій	Низький, цифрові технології виконують допоміжну або сервісну функцію	Визначальний, цифрові технології є невід'ємною складовою процесу створення, надання та підтримки якості фінансової послуги
Невіддільність фінансової послуги	Неможлива, послуги споживаються у місці їх надання	Можлива, послуги споживаються у будь-якому місці в будь-який момент часу
Можливість задовольняти майбутній попит (еластичність послуги)	Відсутня, надавач фінансової послуги не може виробити послуги наперед, щоб забезпечити зростання попиту	Присутня, провайдер цифрових фінансових послуг може підготуватися до зростання майбутнього попиту за рахунок збільшення технічних потужностей мережі, серверів та іншого обладнання
Уразливість послуги	Низька, залежить від юридичних норм та правил надання фінансових послуг в країні	Дуже висока, процес надання фінансових послуг може бути суттєво порушений кіберзлочинною діяльністю
Необхідність захисту прав інтелектуальної власності	Не висока, враховуючи майже відсутню можливість стандартизації та складність копіювання	Висока, враховуючи простоту копіювання цифрового коду, зовнішнього вигляду та способу надання фінансової послуги
Універсальність	Низька, надавач фінансової послуги не може одночасно обслуговувати більшу кількість клієнтів, ніж передбачено наявною фізичною та людською інфраструктурою	Дуже висока, кількість одночасного обслуговування клієнтів обмежується лише пропускною спроможністю мережі та обладнання провайдера; за потреби може бути швидко розширена
Формування витрат послуги	Створення та надання кожної окремої послуги вимагає здійснення однакових витрат.	Вартість розробки першої копії послуги є найбільшою, а кожної наступної є набагато нижчою.
Магнетизм та мережевий ефект	Відсутній, цінність фінансової послуги визначається для кожного клієнта окремо	Важливий, цінність фінансової послуги зростає пропорційно кількості залучених клієнтів

Порівняльний аналіз засвідчує, що за переважною кількістю характеристик цифрові фінансові послуги кардинально відрізняються від традиційних послуг і, водночас, маючи більше спільних ознак з продуктами та сервісом, є суттєво іншими за своїм трансформаційним значенням та роллю у формуванні нових підходів до фінансової взаємодії людей, бізнесів та держави.

На нашу думку, цифрові фінансові послуги та фінтех-модель їх надання мають ряд переваг для реалізації потреб споживачів, у порівнянні з класичною моделлю фінансових послуг. Серед переваг: вища швидкість надання послуг, краща часова та географічна доступність, інклюзивність для малозабезпечених категорій громадян, зрозумілість завдяки інтуїтивним інтерфейсам, нижча вартість та гнучкість у створенні персоналізованих фінансових пропозицій. Успішність цифрових фінансових послуг залежить від обраної фінтех-компанією комбінації цифрових технологій та бізнес-інновацій у межах конкретного фінтех-напрямку, що включає сфери платежів, цифрового банкінгу, кредитування, страхування та управління капіталом.

У своїй діяльності компанії, що працюють у межах фінтех-моделей і надають цифрові фінансові послуги активно використовують так звані сприяючі цифрові технології (*enabling digital technologies*). Серед цифрових технологій найбільш трансформаційними є: блокчейн (криптовалюти, смарт-контракти, бази даних), штучний інтелект (оцінка кредитоспроможності, управління ризиками; краща ефективність та менші експлуатаційні витрати;), Великі дані (аналіз клієнтської поведінки та формування персоналізованого ціноутворення), Інтернет речей, біометрія (автоматизація процесів збору та обробки даних, вимірювання поведінки клієнтів), хмарні сховища та обчислення (обробка великих потоків даних і транзакцій; обробка транзакцій у режимі реального часу для забезпечення швидкого та безперебійного обслуговування), робототехніка (сервіси з цифровою взаємодією з клієнтом, чат-боти, кол-центри, смарт-банкомати та термінали), віртуальна й доповнена реальність (нові канали доступу для клієнта, гейміфікація фінансових послуг), інтерфейси прикладного програмування та мобільні технології (вбудовані фінансові послуги в платформи та екосистеми е-комерції, омніканальність доступу до фінансових послуг, інтеграція фінансових послуг у спосіб життя споживачів; розширення можливостей здійснення транзакцій, заощаджень та інвестицій, трансформація відділень фінансових установ, які стали передусім платформою навчання цифровій фінансовій грамотності та надання консультаційних фінансових послуг).

ВИСНОВКИ

Отже, цифрові фінансові послуги є частиною фінансів та продуктом фінтех складової фінансового сектора, що надаються в межах різних форм електронної комерції з використанням сучасних інформаційних та цифрових технологій з метою задоволення потреб та цінностей різних за гендерною складовою, фінансовим забезпеченням, місцем проживанням, соціальним статусом та видом зайнятості категорій людей. Цифрові фінансові послуги суттєво відрізняються від традиційних фінансових послуг. Базуючись на цифрових технологіях сучасності, вони є суттєво іншими за своїм трансформаційним значенням та роллю у формуванні нових підходів до фінансової взаємодії людей, бізнесів та держави. Цифрові фінансові послуги уособлюють собою комбінацію ключових характеристик цифрових, фінансових та традиційних послуг, продуктів та сервісу, що надаються фінтех-компаніями як результат синергії бізнес-моделей цифрової економіки, мережових та інформаційно-комунікативних технологій й відповідного розвитку суспільно-економічних зв'язків у межах глобалізованого світу та процесів формування інформаційного суспільства.

SUMMARY

Semenog A. Digital financial services as the main product of fintech companies

Despite the widespread use of the category "digital financial services" and its apparent importance in financial relations in the formation of the digital economy, the theoretical nature of digital financial services remains insufficiently disclosed and proven. In addition, the understanding of digital financial services is too narrow, given

the growing trend of their use in the world as the main product of fintech companies. The article aims to analyze and compare existing approaches to understanding the essence of digital financial services and justify our own approach considering the trends caused by the activities of fintech companies in the digital economy. In this context, the paper finds that most scholars and experts view digital financial services in the context of financial inclusion and low-cost access to financial services in developing countries, identifying this category with mobile money or mobile financial services as a process of using mobile phones to access to financial services and basic financial transactions. The bibliometric analysis of scientific works devoted to studying the category "digital financial services" allowed to identify four clusters of scientific publications that identify critical features of digital financial services, characterizing them as an integral part of the digital economy. There are three groups of components: finance, the digital economy, and people's needs. Also, the author's definition and graphic substantiation of the essence of digital financial services are offered in work. The analysis proves that digital financial services are part of finance and fintech products of the financial sector, provided within various forms of e-commerce using current information and digital technologies to meet the needs and values of different gender components, financial security, place of residence, social status, and type of employment of different categories of people. The comparative characteristics of traditional and digital financial services are presented. Several advantages of digital financial services for meeting the needs of consumers are emphasized. It is determined that the success of digital financial services depends on the combination of digital technologies and business innovations chosen by the fintech company within a specific fintech area, which includes the areas of payments, digital banking, lending, insurance, and capital management.

Keywords: digital financial services, fintech, digital technologies, digital economy, digital finance, mobile financial services.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Perlman L. An introduction to digital financial services (DFS). *SSRN electronic journal*. 2018. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3370667> (date of access: 31.10.2021).
2. Malady L., Buckley R. P. Building consumer demand for digital financial services the new regulatory frontier. *SSRN electronic journal*. 2014. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2478482> (date of access: 01.11.2021).
3. David-West O., Iheanachor N., Kelikume I. A resource-based view of digital financial services (DFS): An exploratory study of Nigerian providers. *Journal of business research*. 2018. Vol. 88. P. 513–526. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.01.034> (date of access: 01.11.2021).
4. Rana N. P., Luthra S., Rao H. R. Key challenges to digital financial services in emerging economies: the Indian context. *Information technology & people*. 2019. Vol. 33, no. 1. P. 198–229. URL: <https://doi.org/10.1108/itp-05-2018-0243> (date of access: 02.11.2021).
5. Haider H. Innovative financial technologies to support livelihoods and economic outcomes. Brighton, UK : Institute of Development Studies, 2018. 13 p. URL: https://gsdrc.org/wp-content/uploads/2018/07/Digital_financial_services.pdf.
6. The digital financial services ecosystem. ITUFGDFS (T Focus Group Digital Financial Services), 2016. 18 p. URL: https://www.itu.int/en/ITU-T/focusgroups/dfs/Documents/09_2016/FINAL%20ENDORSED%20ITU%20DFS%20Introduction%20Ecosystem%2028%20April%202016_formatted%20AM.pdf.
7. Digital financial inclusion. *CGAP*. 2015. URL: <https://www.cgap.org/research/publication/digital-financial-inclusion> (date of access: 02.11.2021).
8. Mobile financial services: basic terminology. Mobile Financial Services Working Group : Alliance for Financial Inclusion, 2013. 8 p. URL: https://www.aifi-global.org/sites/default/files/publications/mfswg_gl_1_basic_terminology_finalnewnew_pdf.pdf.
9. How do electronic transfers compare? Evidence from a mobile money cashtransfer experiment in niger / J. C. Aker et al. *Economic development and cultural change*. 2016. 65., issue 1. P. 1–37.
10. Batista C., Vicente P. C. Introducing mobile money in rural mozambique: evidence from a field experiment. *SSRN electronic journal*. 2013. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2384561> (date of access: 02.11.2021).
11. Vong J., Fang J., Insu S. Delivering financial services through mobile phone technology: a pilot study on impact of mobile money service on micro-entrepreneurs in rural Cambodia. *International journal of information systems and change management*. 2012. Vol. 6, no. 2. P. 177. URL: <https://doi.org/10.1504/ijiscm.2012.051152> (date of access: 03.11.2021).
12. Jack W., Suri T. Risk sharing and transactions costs: evidence from kenya's mobile money revolution. *American economic review*. 2014. Vol. 104, no. 1. P. 183–223. URL: <https://doi.org/10.1257/aer.104.1.183> (date of access: 02.11.2021).
13. Less cash, less crime: evidence from the electronic benefit transfer program / R. Wright et al. *The journal of law and economics*. 2017. Vol. 60, no. 2. P. 361–383. URL: <https://doi.org/10.1086/693745> (date of access: 02.11.2021).
14. Mobile money, trade credit and economic development: theory and evidence / T. Beck et al. *SSRN electronic journal*. 2015. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2588392> (date of access: 02.11.2021).
15. Islam A., Muzi S., Rodriguez Meza J. L. Does mobile money use increase firms' investment? Evidence from enterprise surveys in kenya, uganda, and tanzania. World Bank, Washington, DC, 2016. URL: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-7890> (date of access: 03.11.2021).

16. Google trends. *Google Trends*. URL: <https://trends.google.ru/trends/explore?date=all&q=digital%20financial%20services,mobile%20financial%20services> (date of access: 03.11.2021).
17. Digital financial services: basic terminology. Alliance for Financial Inclusion, 2016. 11 p. URL: <https://www.afi-global.org/wp-content/uploads/publications/2016-08/Guideline%20Note-19%20DFS-Terminology.pdf>.
18. Digital financial services (DFS) - glossary. ITU-T: Focus Group on Digital Financial Services, 2018. 26 p. URL: https://www.itu.int/dms_pub/itu-t/opb/tut/T-TUT-ECOPO-2018-PDF-E.pdf.
19. Digital financial services / C. Pazarbasioglu et al. World Bank Group, 2020. 42 p. URL: <https://pubdocs.worldbank.org/en/230281588169110691/Digital-Financial-Services.pdf>.

REFERENCES

1. Perlman, L. (2018). An introduction to digital financial services (DFS). *SSRN Electronic Journal*. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3370667>.
2. Malady, L., & Buckley, R. P. (2014). Building consumer demand for digital financial services the new regulatory frontier. *SSRN Electronic Journal*. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2478482>.
3. David-West, O., Iheanachor, N., & Kelikume, I. (2018). A resource-based view of digital financial services (DFS): An exploratory study of Nigerian providers. *Journal of Business Research*, 88, 513–526. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.01.034>.
4. Rana, N. P., Luthra, S., & Rao, H. R. (2019). Key challenges to digital financial services in emerging economies: The Indian context. *Information Technology & People*, 33(1), 198–229. Available at: <https://doi.org/10.1108/itp-05-2018-0243>.
5. Haider, H. (2018). *Innovative financial technologies to support livelihoods and economic outcomes* (K4D Helpdesk Report). Institute of Development Studies. Available at: https://gsdrc.org/wp-content/uploads/2018/07/Digital_financial_services.pdf.
6. *The digital financial services ecosystem* (Focus Group Technical Report). (2016). ITUFGDFS (T Focus Group Digital Financial Services). Available at: https://www.itu.int/en/ITU-T/focusgroups/dfs/Documents/09_2016/FINAL%20ENDORSED%20ITU%20DFS%20Introduction%20Ecosystem%2028%20April%202016_formatted%20AM.pdf.
7. *Digital financial inclusion*. (2015). CGAP. Available at: <https://www.cgap.org/research/publication/digital-financial-inclusion>.
8. *Mobile financial services: Basic terminology* (Guideline Note No. 1). (2013). Mobile Financial Services Working Group : Alliance for Financial Inclusion. Available at: https://www.afi-global.org/sites/default/files/publications/mfswg_gl_1_basic_terminology_finalnewnew_pdf.pdf.
9. Aker, J. C., Boumniel, R., McClelland, A., & Tierney, N. (2016). How do electronic transfers compare? Evidence from a mobile money cashtransfer experiment in niger. *Economic Development and Cultural Change*, 65, (issue 1), 1–37.
10. Batista, C., & Vicente, P. C. (2013). Introducing mobile money in rural mozambique: Evidence from a field experiment. *SSRN Electronic Journal*. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2384561>.
11. Vong, J., Fang, J., & Insu, S. (2012). Delivering financial services through mobile phone technology: A pilot study on impact of mobile money service on micro-entrepreneurs in rural Cambodia. *International Journal of Information Systems and Change Management*, 6(2), 177. Available at: <https://doi.org/10.1504/ijiscm.2012.051152>.
12. Jack, W., & Suri, T. (2014). Risk sharing and transactions costs: Evidence from Kenya's mobile money revolution. *American Economic Review*, 104(1), 183–223. Available at: <https://doi.org/10.1257/aer.104.1.183>.
13. Wright, R., Tekin, E., Topalli, V., McClelland, C., Dickinson, T., & Rosenfeld, R. (2017). Less cash, less crime: Evidence from the electronic benefit transfer program. *The Journal of Law and Economics*, 60(2), 361–383. <https://doi.org/10.1086/693745>.
14. Beck, T., Pamuk, H., Ramrattan, R., & Uras, B. (2015). Mobile money, trade credit and economic development: Theory and evidence. *SSRN Electronic Journal*. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2588392>.
15. Islam, A., Muzi, S., & Rodriguez Meza, J. L. (2016). *Does mobile money use increase firms' investment? Evidence from enterprise surveys in kenya, uganda, and tanzania*. World Bank, Washington, DC. Available at: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-7890>.
16. *Google trends*. (2021). Google Trends. Available at: <https://trends.google.ru/trends/explore?date=all&q=digital%20financial%20services,mobile%20financial%20services>.
17. *Digital financial services: Basic terminology* (Guideline Note No. 19). (2016). Alliance for Financial Inclusion. Available at: <https://www.afi-global.org/wp-content/uploads/publications/2016-08/Guideline%20Note-19%20DFS-Terminology.pdf>.
18. *Digital financial services (DFS) - glossary* (Technical Report T-TUT-ECOPO-2018-PDF-E). (2018). ITU-T: Focus Group on Digital Financial Services. Available at: https://www.itu.int/dms_pub/itu-t/opb/tut/T-TUT-ECOPO-2018-PDF-E.pdf.
19. Pazarbasioglu, C., Mora, A. G., Uttamchandani, M., Natarajan, H., Feyen, E., & Saal, M. (2020). *Digital financial services*. World Bank Group. Available at: <https://pubdocs.worldbank.org/en/230281588169110691/Digital-Financial-Services.pdf>.